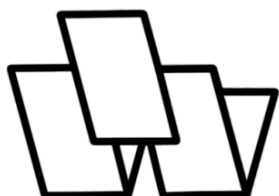

**INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST**

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 40
NUMMER 1
MAART 2016

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

EDITORIAAL

Pracht en Pijn

We schreven het al in het editoriaal van het septembernummer 2015. Het leven is een aaneenschakeling van impressies, het verhaal van pijn en pracht.

Ik mocht eind februari de plechtige promotie van een nieuwe lichting apothekers meemaken aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB). Het was een gemoedelijke, bijna familiale bedoening. Geen overbodige tralala, wel vreugde omwille van de jarenlang betrachte bevestiging van kennen en kunnen. Een verdienstelijke collega uit Nice trad op als gastspreker. Doctor apotheker Yves Verheyden is alumnus van de VUB. Hij bekleedt momenteel een leidende positie in een groot chemisch-farmaceutisch bedrijf. Hem werd gevraagd om enkele woorden te richten aan de jong afgestudeerden. Hij slaagde erin om met weinig woorden veel te zeggen. Dat op zichzelf getuigt van een bijzonder intellect en inzicht.

Op zichzelf is het gebeuren niet direct iets wat verband houdt met volkskunst. Maar toch houd ik eraan om enkele raadgevingen aan te halen die de jonge apothekers meekregen. Eén: laat belangrijke keuzes in je leven niet afhangen van geld alleen. Twee: blij hogere waarden koesteren. Drie: maak tijd voor ontspanning. Vier: zorg voor een sterk sociaal netwerk van vrienden voor het leven.

Stuk voor stuk zijn deze raadgevingen van toepassing op ons, volkskunst minnende mensen. Elders in deze Volkskunst publiceren we bijdragen over gebeurtenissen van de voorbije twee maanden. Eén: wie volkskunst nauw aan het hart draagt, moet op geen financieel gewin rekenen. Twee: volkskunst is een hogere waarde die alles te maken heeft met de rijkdom van een volk. Drie: volkskunst is tevens een werkwoord: dansen, musiceren, vendelspel en huisvlijt, zoveel activiteiten die ontspannend werken. Vier: volkskunst brengt een hele gemeenschap op de been, een gemeenschap waar de mensen genieten van elkaar en een hechte band smeden.

Ondertussen gaat de natuur haar gang. De eerste voorzichtige witte bloesems van de sleedoorn (*Prunus spinosa* L.) staken hun kopjes op eind februari (figuur 1). Maar opgelet: '*spinosa*' betekent 'gedoorn'd'. Doornen zijn takken met een venijnig scherp uiteinde. Wie de bloesems wil plukken moet ze uiterst voorzichtig benaderen, want zo'n dorens kunnen de pret bederven: pracht en pijn.

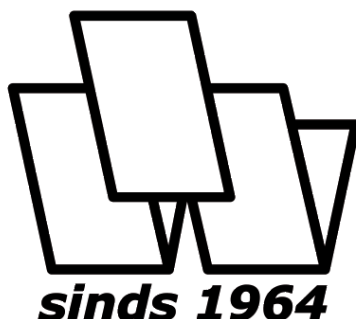

Bloesems sleedoorn (Prunus spinosa L.), een vroege bloeier.

Ook in de volkskunst gaan pracht en pijn samen. Schoonheid vraagt inspanningen, soms pijnlijke inspanningen. Maar het resultaat mag gezien worden. Elders in dit nummer staat een kort verslag van het 'klein onderhoud'. Uitdagingen genoeg, alleen: er zijn inspanningen nodig om zoveel mogelijk materiaal klaar te maken voor publicatie en kenbaar te maken voor beoefenaars. De IVV-webstek zal hier als forum functioneren. IVV wil stappen zetten naar de groepen om het proces te intensifiëren. Bij voorbaat hartelijk dank voor jullie inspiratie en hulp.

Gert Laekeman

Voorzitter

WERKING IVV

Kinder-Dans&Doe-Dag

Meer foto's op onze website. met dank aan Pierre Boschmans, fotograaf van dienst.

- Vendelinitiatie

- Popjes aankleden

- Instrumentenbouw

- Kinderliedjes

- Dansnamiddag

- Groepsfoto

Klein Onderhoud

Zaterdag 23 januari 2016 – De Klavers

IVV mocht voor het Klein Onderhoud 25 deelnemers verwelkomen uit diverse geledingen en groepen. De deelnemers werden in twee gespreksgroepen ingedeeld. Halverwege de gesprekken wisselde de helft van iedere groep, waarna verder van gedachten werd gewisseld. Uiteindelijk brachten verslaggevers uit beide gespreksgroepen de belangrijkste elementen ter sprake tijdens een afsluitende plenaire discussie.

Het klein onderhoud begon met uitwisseling van activiteiten en wijze van werken in kindergroepen. Overgang van kinder- naar volwassengroep blijft een knelpunt. Verder is er vraag naar Vlaamse kinderdansen. Er is zeker een en ander te vinden in de reeds beschreven dansen, maar extractie uit de bestaande bundels ware nuttig. Organisatie van een Vlaamse Jeugd-Dansdag behoort tot de zinvolle mogelijkheden.

Actiepunt: extractie van dansen geschikt voor kinderen (met eventuele aanpassingen) in overleg met leiding van kindergroepen.

Er werd luidop nagedacht over werving van jonge dansers. Er is ervaring met activiteiten in scholen. Succes hangt af van de directie die een en ander kan faciliteren en zelfs promotie kan voeren. Wanneer er vraag komt van scholen moet die ook structureel ingevuld kunnen worden. Er is wel plaats voor dans in het leerplan.

Actiepunt: contact zoeken met coördinatoren van schoolnetten teneinde inzichten te verwerven in beleidsvisies en mogelijkheden te bespreken.

De deelnemers aan de gesprekken zijn gewonnen voor het verspreiden van dans- en vendelmateriaal via het internet. De webstek van het IVV biedt mogelijkheden. Een webabonnement volstaat om toegang te krijgen tot het forum. Nieuwe creaties zouden ook via dat medium kunnen verspreid worden. Er is nood aan een vlotte doorstroming. Beschrijvingen, tekeningen, muziekpartituren, maar ook opnamen van muziek en beelden moeten deel uitmaken van het geheel. IVV kan 'templates' ter beschikking stellen om beschrijvingen van dansen en vendelnummers in te plaatsen.

Actiepunt: een inventaris opmaken en verspreiden (Volkskunst, webstek IVV) van wat al beschikbaar is. Groepen contacteren om mee te werken aan het verwerken van eigen materiaal.

Beoefenaars van volkskunst moeten hun activiteiten niet onder de korenmaat plaatsen. Waar we voor staan, heeft een universele waarde.

Wie de webstek van IVV raadpleegt, krijgt een overzicht van volksdansbals, cursussen en manifestaties die open staan voor elkeen. Uiteraard kan IVV enkel aankondigen wat doorgegeven wordt aan het secretariaat. IVV staat open naar alle federaties en organisaties die volkskunst behartigen. Meteen stelt zich de vraag naar andere kanalen voor promotie van volkskunst. De deelnemers zien geen heil in het werken via de media. Volkskunst biedt voor officiële zenders geen commerciële mogelijkheden. Wat met Muziekraad Vlaanderen? IVV werkte in het verleden al mee aan een symposium georganiseerd door Muziekraad Vlaanderen in 2009. Contacten met Wallonië kunnen verrijkend werken. Op Europees vlak komt er bijvoorbeeld een federatie voor vendelen, maar hier spelen mogelijks politieke en financiële belangen. De Europeade is een stevige partner.

Actiepunt: de IVV webstek verder laten functioneren als een infopunt. Indicatoren zoeken voor netwerking in Vlaanderen, over de taalgrens en op Europees niveau.

Het Klein Onderhoud werkte en werkt inspirerend. Dank aan alle deelnemers voor hun inzet. Wij timmeren verder aan de weg, dankzij jullie steun en medewerking.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Materiaalbank

In de vorige Volkskunst deed Henri, voorzitter van de Streekdrachtencommissie een oproep voor een materiaalbank voor streekdrachten. Wie gegevens heeft, kan voor de dans- en volkskunstgroepen en voor de streekdrachtencommissie echt belangrijk werk doen.

Gaston Mertens, hoofdman van de Sint-Jorisgilde van Nieuwmoer, bezorgde ons volgend adres voor de aankoop van een 'faas':

Daniëls Kleding

Genkerbaan 27, 3520 Zonhoven

011 81 32 67

daniels.kleding@telenet.be

www.daniels-kleding.be

Openingsuren: Maandag t.e.m. vrijdag 9u tot 12u en 13u tot 18u.

Zaterdag 9u tot 12u (juli en augustus gesloten). Zondag gesloten.

We breiden deze oproep graag uit naar alle materiaal dat we gebruiken in onze werking: klederdracht, vendelstokken, zwaarden, ...

Zwaarden

Speelschaar Ossaart uit Sint-Niklaas is op zoek naar iemand die zwaarden verkoopt of maakt.

Vendelstokken

Voor vendelstokken kan je nog steeds terecht bij Piet Van De Schans uit Kaulille (piet@vandeschans.be).

Alle reacties, zowel antwoorden als bijkomende vragen, kan je doorsturen naar materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be !

De resultaten vind je op de IVV-website in de rubriek 'Materiaalbank':

<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/materiaalbank>

Of je neemt even contact op met het secretariaat (zie colofon voor contactgegevens).

Stefaan Haesen

Secretaris IVV

Werkgroep Archiveren

Op driekoningendag 2016 brachten Hugo Bulterijst en Gert Laekeman een bezoek aan Marc De Maertelaere uit erkentelijkheid voor de overdracht van Marc's archief. We haalden herinneringen op aan de vroegere werking van IVV. We wisselden tevens van gedachten over de huidige werking en accenten voor de toekomst. Marc's besluit was duidelijk: mits creativiteit en aanpassingsvermogen blijft volkskunst voortbestaan. Vooraleer naar Marc te trekken, bezochten we de werkplaats van zoon Jan. Jan voorziet zowat de hele wereld van kantklosjes. Hij doet dat op een uiterst professionele manier, met de nodige veerkracht om aan vragen van de markt te voldoen.

VERSLAGEN

De Jovolka Vendeliërs trokken naar Ecuador.

De vendelzwaaiërs en het orkest van Jovolka uit Kapellen trokken begin februari voor een week met een 15-koppige afvaardiging naar Ecuador.

Ze waren te gast op het jaarlijkse folklorefestival in de stad Ambato:

FESTIVAL INTERNACIONAL DE FOLKLORE “FIESTA DE LAS FLORES Y FRUTA” AMBATO 2016

Jovolka kwam in contact met dit festival via het folklorefestival van Schoten en de daar deelnemende dansgroep Grupo Folclórico “Tungurahua” uit Ambato.

Inez, secretaris van Jovolka en sinds vele jaren gids voor buitenlandse groepen op het festival van Schoten, ging 2 jaar geleden al eens op verkenning en in tussentijd kwam er ook bezoek naar Kapellen voor enkele dansinitiaties.

Maar nu trokken de Kapelse Vendeliërs en het Jovolka orkest voor de eerste keer in hun bestaan naar een festival buiten het Europese continent.

Het belooft een heel avontuur te worden in het verre Zuid-Amerikaanse land, temeer daar op voorhand niet zo heel veel details van het festivalverloop bekend waren. Wel stond vast dat we verschillende keren een podium optreden moesten verzorgen en ook zouden deelnemen aan de ‘Desfile de las Flores y Fruta’.

Ambato telt meer dan 200.000 inwoners. De stad ligt op 2500 m hoogte in de Andes en haast pal op de evenaar. Voor dit jaarlijks meerdaagse volksfeest, waarvan het folklorefestival een onderdeel is, komen in totaal zo’n 700.000 toeschouwers van heinde en verre naar de stad.

De podiumoptredens vonden plaats in het plaatselijk Coliseo dat elke avond plaats bood aan 6000 toeschouwers. Naast de Jovolka Vendeliërs traden nog groepen uit Chili, Argentinië, Mexico, China en Ecuador zelf op.

Het hoogtepunt van de reis was ongetwijfeld de ‘Desfile’ door de stad. Op een parcours van 3,5 km zaten en stonden werkelijk vele tienduizenden mensen schouder aan schouder gedurende uren te genieten van de prachtige stoet van praalwagens versierd met bloemen, fruit, brood en

'Reinas' (lokale schoonheidskoninginnen), fanfares, dansgroepen en ja dus zelfs Vlaamse vendeliers.

Het enthousiasme van deze mensen is niet te beschrijven. Zo werden er duizenden selfies en foto's gemaakt met leden van onze groep telkens de stoet even stilstond. Een hartelijke ontvangst, wat je hier in Europa, laat staan in Vlaanderen, nog maar heel zelden tegenkomt voor onze vlagkunstenaars.

De hele reis, waarin af en toe ook nog tijd was voor een uitstapje, was voor de ganse groep een schot in de roos, zelfs voor de allerkleinsten want ook onze kinderen waren van de partij.

Om u tot slot een beeld te geven van de sfeer van deze reis gunnen we u graag een blik op enkele van de vele foto's die werden gemaakt.

Voor nog meer foto's verwijzen we jullie graag door naar onze facebookpagina's:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100010543356646&fref=ts>

<https://www.facebook.com/Jovolka-Vzw-Kapellen-104605346546036/?fref=ts>

Philip Bogman

Volkskunstgroep De Kegelaar 50 Jaar Jong

Wilrijk zaterdagavond 6 februari jl. De Bist ligt er wat verlaten bij. Stappend naar het Cultureel Centrum de Kern wordt het wel drukker. Eens binnen kan er geen twijfel over bestaan: hier staat iets belangrijks te gebeuren.

Voor een eivolle zaal krijgen we een korte geschiedenis van de Kegelaar: origineel en toch herkenbaar. Ingrediënten voor een succesverhaal blijven durf, inzet van talrijke vrijwilligers, zorg voor kwaliteit, openheid en internationale ambitie.

Kijken naar de Kegelaar is een waar genot. Bij iedere sequentie draaide Danny de lamp aan. Annelies met kindjes kruist zijn pad. Telkens worden we vergast op volkse taferelen. Dans met muziek en zang alluderen op gekende gebruiken binnen een historisch kader. Creaties en traditionele dansen wisselen mekaar af, waarbij choreografisch vlechtwerk ervoor zorgt dat we ons geen moment vervelen door langdradigheid. Stukken Oogstkoekenkermis en Molenmazurka volgen naadloos op elkaar, een indrukwekkende vierslag met de dorsvlegels inclusief. De dronken vaandrig blijft komisch en kunstig. De dansers leven zich zichtbaar uit in

de knap afwisselende figuren van de Lansierskadril van Diest: nu eens een 'beschaafde' uitvoering door militairen, dan weer een volkse versie door mensen 'van den buiten'. Kadrils vormden trouwens een belangrijk onderdeel en bindmiddel in de kermis op het podium.

De twee uur durende vertoning mocht gezien worden. Perfectie is niet van deze wereld, maar foutjes werden vlot gecompenseerd door een grote mate van spontaneïteit. De massale publieke belangstelling vormde een bijzonder sterk element en mag een hart onder de riem wezen voor de groepsleden. Terwijl we op verjaardagstaart werd vergast, vertolkten late driekoningen 'Dreikeuningén' van Djon Lündström. Vijftig jaar Kegelaar mag als een geslaagd volksfeest worden beschouwd en een stevige wissel op de toekomst. Een dikke proficiat en op naar de volgende 50 jaar!

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Den Dries 40 Jaar

Op zaterdag 27 februari jl. trokken we naar Deurne om samen met Volkskunstgroep Den Dries 40 jaar activiteiten te vieren. Zoals we in het vorig nummer van Volkskunst vermeldden, ontleent de groep zijn naam aan E.H. Dries, in 1976 een populaire onderpastoor op het Ruggeveld in Deurne.

De groep mag terugkijken op een boeiend bestaan. De dansers van Den Dries traden die avond niet zelf op, maar stelden een mooi feestprogramma samen. Volkskunstgroep De Kegelaar uit Wilrijk nam het Vlaamse dansgedeelte voor zijn rekening. We herkenden de amusante sequenties die de groep op 6 februari jl. ten tonele bracht tijdens haar jubileumviering van 50 jaar. Indrukwekkende momenten beleefden we met de Red Hackle Piper Band en High Land Dancers uit Schoten. Tussendoor kregen we fel gesmaakte optredens van Ed Kooyman. Ed bracht al zingend op een eenvoudige manier Antwerpse humor.

Het was eens te meer een warme ontmoeting van volkskunstminnende mensen. Kijken naar de toekomst gaat niet zonder vraagtekens te plaatsen. Vertrouwen in oerdegelijke waarden helpt. Proficiat aan alle leden en voorbije leden van Den Dries. Ter overweging de prachtige tekst die Ed Kooyman zong voor zijn kleinkinderen Lennert, Anne, Dora, Marjan en het latkomertje Janne.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Ed Kooyman

*Ze zeggen het al jaren
Er is iets grondig mis met het weer
Als we 't milieu niet kunnen sparen
Dan verdrinken w' allemaal ongeveer
Of misschien komt er op termijn
Een reusachtige woestijn
Een ding is zeker: ook al wordt het geen moeras
't Zal nooit niet meer worden wat dat 't was.
We voelen alle dagen de verandering van 't klimaat
En volgens de professors is 't nu al veel te laat
't Zal mijn tijd wel duren, maar wat gebeurt er dan
Met Lennert en Anna, Dora en Marjan?*

*Een brief of een gesprek
Dat is al lang niet meer in trek in onze tijd
Facebook en twitter
ja dat is de nieuwe realiteit
Maar een goed verteld verhaal
De schoonheid van de taal
't Wordt allemaal geofferd en op 't altaar gezet
Van de machtige god van 't internet.
Die kinderen weten meer van een computer af dan ik
Dat vind ik wel OK, maar voor iets anders heb ik schrik
Want als de meester niet kan schrijven, wat gebeurt er dan
Met Lennert en Anna, Dora en Marjan?*

*Als ik die kinderen zo vrolijk
Zie spelen met een oude kartonnen doos
Dan weet ik: z' hebben niet veel nodig
Want hun fantasie is grenzeloos
Maar eens worden ze groot
Misschien zijn wij dan dood
Tegen dan moeten ze stevig op hun eigen benen staan
Kunnen ze de wereld dan wel aan?
Hopelijk vinden z' alle vier uiteindelijk hun draai
Zonder mee te doen aan al 't gesjoemel en gegraai
Wij zullen ons best doen zolang als 't nog kan
Voor Lennert en Anna, Dora en Marjan.*

Walmke Brand

Brakel - 29 februari 2016

Machteld Van Den Bossche

Samen met heel wat sympathisanten verbrandde Volksdansgroep Perreken de winter onder het luidkeels roepen van “Walmke, walmke brand, zeven zakken op een dagwand. Veel koren en weinig kruid. Met Pasen is de vasten uit.”

www.nieuwsblad.be 28/02/2016 om 22:33 door edp

Als akkers lente vuren.

*Nadat de haan een hele winter
op de mesthoop had gekraaid
werd de mest vroeg in de lente
op de akker in kleine hopen
en in lange rijen verspreid
de hopen werden zangoorden:
vogels zongen er bovenop
Met man en paardenmacht werden
de hopen op hun beurt over het veld
gespreid en omgeploegd, de akker
dampte dan vanuit de blinkende
ploegriemen zijn grondgeur uit, en
werd daarna geëgd en ingezaaid
Wanneer het veld gezaaid was, werden
er kleurrijke vogelschrikken opgezet*

*al na amper een dag of acht
 kwamen tere groene sprieten in
 lange rijen de bewerkte aarde uit
 Waarrond mensen met brandende
 fakkels in de hand, vrolijk zongen:
 "Walmke, walmke brand,
 Zeven zakken per dagwand!
 Walmke, walmke brand,
 Ter ere gebrand."*

Karel De Pelsemaeker

Foto's: edp

AANKONDIGINGEN

Kalender - Feesten en Festivals

Jouw feest of festival in deze lijst en op onze website? Stuur een berichtje naar secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be !

Paasfeesten Leuven 2016

Leuven

vrijdag 25 maart 2016 tot maandag 28 maart 2016

<http://www.paasfeestenleuven.be>

19de Internationaal Volksdansfestival Dophei 2016

Vosselaar

vrijdag 12 augustus 2016 tot dinsdag 16 augustus 2016

<http://www.dophei.be>

Scan deze QR-code om de IVV website te openen:

Kalender - Volksdansbals

Bekijk de lijst op <http://www.volksdansbals.vlaanderen> of volg ons op Twitter @VolksdansbalsVL (een initiatief van IVV).

Aperitiefconcerten Jan en Alleman

Op zondag 3 april te 11 uur wordt het aperitiefconcert verzorgd door de Limburgse groep Florian. Deze groep is geïnspireerd door Keltische muziek, maar het repertoire bevat nu ook volksmuziek uit andere landen. Ze spelen blokfluit, Keltische harp en chromatische accordeon.

Op zaterdag en zondag 23 en 24 april neemt Jan en Alleman deel aan een groots opgezet project rond het boek De Toverberg van Thomas Mann. Dit heeft plaats in de stadsschouwburg, Bondgenotenlaan Leuven en het project kadert in Amateurama 2016.

- Op zaterdag 23 april vanaf 14 uur kan u ons horen in de Foyer van de Schouwburg. Om 19 u spelen we mee in de schouwburg in het totaalspektakel "Kreis und Linie" o.l.v. Jerry Olbrechts. Tussendoor kan u ook tentoonstellingen gaan bekijken en van andere kunstvormen genieten.
- Op zondag 24 april wordt Kreis und Linie weer opgevoerd in de schouwburg en dit om 15 uur. Hou deze data alvast vrij.

Jan en Christine

Europeade 2016

Neem alvast een kijkje op de verschillende websites naar aanleiding van de 53ste Europeade.

<http://www.europeade2016.be>

<https://www.facebook.com/europeadenamur>

<http://www.europeade.eu>

Feest van de Folk

Muziekmozaiek organiseert reeds voor de 14de keer.

Feest
van de
Folk

van 29 april
tot 8 mei

Volledig programma op
www.feestvandefolk.be

NINOVE FOLKT

Vrijdag 29 april
20u
De Lange Zangtafel
Spiegeltent aan de Twijnster,
Graanmarkt, Ninove

Zaterdag 30 april
14u tot 22u
Gratis concerten
Folkbal
Workshops
Diverse locaties in het centrum van Ninove

Zondag 1 mei
11u Gezongen Mes XL
Spiegeltent aan de Twijnster, Graanmarkt, Ninove

22 april tot 16 mei - Feest van de Folk tentoonstelling
Oud Stadhuis, Oudstrijdersplein, Ninove

Tiroler Freundefest

Onze Schuhplattlergruppe Die Auerhahn Tänzer werd opgericht in Duffel in 2008 en we organiseren dit jaar de 8ste editie van ons Tiroler Freundefest op 3 september 2016.

Wij zijn de Oostenrijkse Tirolerdansgroep DIE AUERHAHN TÄNZER. Onze mannen dragen de typische Oostenrijkse 'Lederhosen' en de vrouwen dragen zwierige 'Dirndl'-jurken.

Wij brengen originele Oostenrijkse dansen zoals een Boarischer of Holzhackerbuam en nog veel meer. Verder brengen we ook Tiroler-en Schlagermuziek.

Wij bieden dus een programma met Oostenrijkse dans en muziek vol uitbundigheid, show en sfeer. Ook het publiek wordt hierbij betrokken.

We bestaan uit een dynamische ploeg die met hart en ziel de Oostenrijkse dans en muziek tot bij u brengt.

Intussen hebben we al heel wat optredens achter de rug en dit niet alleen in België maar ook in Nederland, Duitsland en Oostenrijk.

We waren ook reeds te zien op de Vlaamse, Nederlandse, Duitse en Oostenrijkse TV-zenders met promotieclips voor Neckermann en McDonald's.

Voor elk evenement bieden we een aangepast programma bestaande uit dans en muziek.

contact : www.dieauerhahntanzer.be

**Die Auerhahn Tänzer
Freundefest
3 September 2016
Parochiezaal Schriek**
L. Kempenaersstraat 16 2223 Schriek
Deuren open : 17u. Met Oostenrijkse vakantiestandjes
Roofvogels

AlpenFever
Werner Janssenswillen

VVK. 8€
Kassa 10€

Wim Verhoeven 0474/662.601
Christiane De Cnodder 0499/762.308

INTERVIEW

Een gesprek met Martine Netens over kinderdansen.

Dinsdagmiddag. Ik heb een afspraak met Martine Netens, een van de drijvende krachten van de kindervolksdansgroep Rozemarijntje. Reden: enkele weken geleden vond in 'de Klavers' in Belsele de IVV-Kinder-Dans&Doe-Dag plaats. Ik kon er niet bij zijn, een gemiste kans. Ik had zo graag de 'fine fleur' van onze kinderdansgroepen van dichtbij willen zien. Op zo'n zeldzame gebeurtenis 'komen ze zeker uit de kast'.

We ontmoeten mekaar in 'den artiest', recht tegenover het Museum M in Leuven, in de schaduw van de universiteitsbibliotheek. Om het kwartier galmt het Reuzenliedje hier over de stad.

Bij een warme choco en een frisse Orval laat ik Martine een tekstje lezen, dezelfde morgen geplukt op internet: 'Hoe jonger de kleuter begint te dansen, hoe beter! Daarom worden alle jonge dansers van bij het prille begin zo goed mogelijk begeleid in hun zoektocht naar hun eigen fysieke kwaliteiten. In de dansles wordt het kind op een leuke, speelse, maar ook gedisciplineerde manier geholpen in de ontwikkeling van zijn motoriek. Kleuters die de cursus dansinitiatie reeds volgden, zijn steeds een stapje voor in de lagere school, zowel in de lessen lichamelijke opvoeding op school als in de voortgezette cursus dans van de academie.'

'Wat denk je?' vraag ik. 'Hmmm...' en dan plots enthousiast: 'Dat klopt. Ik ben akkoord met elke zin, elk woord ervan! Elke kleuter, speciaal begaafd of niet bijzonder begaafd, zou moeten kennis maken op een leuke en speelse manier met dansen en muziek zodat hij er zich goed bij voelt en er ontspanning vindt. En het mag ook verder gaan: de moeilijkheidsgraad moet niet uit de weg gegaan worden. Het doet me echt deugd en geeft me zoveel plezier als de kindergen plezier uitstralen als ze iets moeilijks onder de knie hebben en dat samen met groteren of kleineren kunnen tonen.'

Martine heeft er geen spijt van dat, nu toch al 26 jaar geleden, enkele mensen van 't Havermeuleke en Reuzegom de hoofden bij mekaar staken en enthousiast met een kindervolksdansgroep begonnen. 26 Jaar al. De eerste dansers zijn nu volwassen en hebben ook al kinderen. 'Of er bij zijn die nog dansen?' 'Die zijn er zeker, zowel bij 't Havermeuleke als bij Reuzegom. Maar dat zijn dan meestal wel de kinderen van volksdansers. De vriendjes en vriendinnetjes haken dikwijls af. Waarom? Het imago van volksdansen? Kinderachtig of te gemakkelijk? Alleen maar voor meisjes?

Toch is het ook zo dat af en toe een van die vriendjes of vriendinneke de mama of papa in contact brengt met de 'dansen voor grote mensen', waar ze nu ook dansen. Gelukkig maar!

Om het imago te veranderen is er dus werk aan de winkel. Twee noodzakelijke voorwaarden zijn volgens Martine: live muziek en goede competente dansleiders. Zeker bij het beleven van volksdansen in jeugdbewegingen en scholen. Omdat onbekend onbemind is, is de houding van leiders en leerkrachten 'wij zoeken een dansje want we moeten een lesje volksdans geven' enigszins te begrijpen maar niet goed te keuren. Hulp en opleiding aan jeugdleiders en jonge leerkrachten is absoluut nodig om deze de juiste instelling tegenover volksdansen te geven. In dit verband hebben we al een gesprek gepland met een directrice van een lagere school. Zij is hiervan ook overtuigd, want haar dochtertje danste ooit bij Rozemarijntje. Hopelijk helpt dit gesprek om hier oplossingen te vinden. In de leerplannen is er immers plaats voor volksdansen voorzien.

Werk aan de winkel voor een op te richten werkgroep 'Kindervolksdans'! Waarom eens niet denken aan een dansdag voor kinderdansleiders! Ook op het gebied van dansbundels en archiveren van reeds genoteerde kinderdansen, of van nieuw gemaakte kinderdansjes, is er nuttig werk te leveren... Zou de kinderdansdag kunnen leiden tot vernieuwing in het IVV?

Hopelijk wel, anders blijft er voor de kinderen alleen maar de herinnering over aan een plezierige dansdag waarvan ze laat in de namiddag enthousiast terugkeerden naar hun mama en papa.

Boven ons hoofd klinkt plots de beiaard van de bibliotheek. Het is kwart voor twee. Kere weerom, reuske reuske, kereweerom. Een feestelijk geluid in Leuven. Het hoort bij de blauwe lucht van deze koude vriesdag. Voor Martine is het een teken dat ze moet gaan werken. Mij doet het denken aan Dree Pauwels. 71 jaar geleden inspireerde ditzelfde deuntje hem voor de naam van een nieuwe volksdansgroep. 50 jaar later keek hij tevreden toe hoe er uit een samenwerking tussen de twee Leuvense dansgroepen 't Havermeuleke en Reuzegom een kinderdansgroep ontstond,

Rozemarijntje. We zijn nu nog 20 jaar verder. Dree's opvolging is verzekerd!

Johan.

PUBLICATIES

Digitaal aanbod

In 2015 publiceerde IVV voor het eerst publicaties uitsluitend via het internet, met name de vendelreeksen 'Hertog Jan' en 'Kapellen Kermis'. Tegelijk werd de uitverkochte bundel 'Dans Nu 2' een nieuw digitaal leven gegeven. Deze uitgaven zijn gratis beschikbaar voor web-abonnees en IVV-leden via de rubriek 'Bestanden'. (beschikbaar na aanmelden)

Een heel aantal samenvattingen van vendelreeksen waren al beschikbaar en ook een aantal dansbeschrijvingen vonden reeds hun weg naar de website.

Momenteel werken we volop aan de uitbreiding van dit aanbod. Er is al heel wat materiaal beschikbaar, maar niet altijd in de juiste vorm. Bijwerken, verbeteren en aanvullen zijn noodzakelijk om te voldoen aan minimale kwaliteitseisen. Ook de manier van aanbieden moet af en toe worden bijgestuurd, om budgetaire of praktische redenen.

Bundels worden ingescand, gegevens worden verzameld, lijsten opgesteld en een databank aangemaakt. Later dit jaar zou dit alles vaste vorm moeten krijgen.

Ruim tweehonderd volksdansen en een hondertal vendelreeksen wachten op ontsluiting.

Heb je zin om hieraan mee te werken ? Geef dan gerust een seintje, want hulp is zeker welkom !

In afwachting kan je uiteraard steeds op het secretariaat terecht met alle vragen en verzoeken.

Stefaan Haesen

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

STREEKDRACHTEN

Gillis Brepoels verdween in 1879 met een blauwe lijnwaden kiel uit Beverst terwijl dit de tijd was van de 'Jeugdherinneringen' van Camille Huysmans of ...

Haspengouw vestimentair anders bekeken

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. Paniek in Beverst: Gillis Brepoels verdween in 1879

Beverst is nu een deelgemeente van Bilzen. De burgemeester van Beverst hoorde dat Gillis Brepoels uit zijn gemeente verdwenen was. Hij zond een bericht naar de Gouverneur van Limburg om het signalement op te nemen in het Bestuurlijk Memoriaal van de Provincie. Gillis Brepoels was een 53 jarige man uit Beverst. Hij was zinneloos. Hij was gehuwd met Joanna Schils. Hij was landbouwer. Hij verdween op 15 augustus 1879 uit de woonst. Hij was 1,73 cm groot, had een breed voorhoofd, blauwe ogen, een brede neus, een grote mond, een middelmatige kin en een kaal hoofd. Hij droeg een laken klak, een blauwe lijnwaden kiel, een vest van grijze stof met ruiten, kousen, schoenen met rijgsnoeren⁽¹⁾. De laken klak was de faas . De faas was ook bekend als de zijden muts of het 'mutske met een klippeke'. In Normandië kende men dit hoofddeksel als 'casquette à pont'. De kepie van het leger had invloed op de kepie van de postbode en deze kepie had invloed op de faas. De kepie werd in het Franse leger ingevoerd bij de 'Chasseurs d'Afrique', het vreemdelingenlegioen. In het Franse leger zagen we de evolutie van de sjalo naar de kepie of pet met klep. De kepie van het Franse leger werd overgenomen door het Belgische leger. De faas had dus duidelijk een militaire oorsprong⁽²⁾.

2. Een 'sliip', een 'kamezol', een 'staafje col', een 'keboa' en nog andere dialectwoorden uit Bilzen i.v.m. kledij

Herenhemden met ruitjes of streepjes kwamen veel voor. De sliip was van achter 10 cm langer en was afgerond. De notabelen droegen een wit hemd. Joannes Rutten, oud provincieraadslid, woonde in Geistingen, een kerkdorp van Ophoven, nu een deelgemeente van Kinrooi. Op zijn officiële foto zien we hem met bakkebaarden, hemd, ondervest (gilet), vest en strik. Hij was de broer van Mgr. Martinus Rutten (1841-1927), die van 1902 tot aan zijn overlijden in 1927 de eerste Nederlandstalige bisschop van Luik was⁽³⁾.

De inwoners van Kaulille werden slippendragers genoemd⁽⁴⁾. De slip was de lange jas of de pittelaar. Deze vonden we ook in Bilzen terug. In Bilzen was ook de 'staajve kol' of de hoge boord of de vadermoorder bekend. De 'kamezol' was daar de ondervest. Jongeren die naar school gingen en ook volwassenen in Bilzen droegen nog de 'keboa' van het Frans 'caban', een 'cape', die hen beschermde tegen de koude en tegen de regen. De 'smoekkelbroek' werd nog gedragen door de plechtige communiekanten in Bilzen. 'Gëtten' in Bilzen zijn beenkappen. De 'moljaers' zijn in Bilzen 'lage veterschoenen'⁽⁵⁾. De molièreschoen werd met een veter of lint gesloten. In het Frans is een molière ook een lage schoen. Dit schoeisel werd genoemd naar de Franse toneelschrijver Molière (1622-1673), pseudoniem van Jean-Baptiste Poquelin, omdat ten tijde van Molière dergelijke lage schoenen in de mode waren.

3. 'Jeugdherinneringen' van Camille Huysmans, zijn belangrijk voor de kledijgeschiedenis van Haspengouw

C.HUYSMANS. Jeugdherinneringen. Antwerpen, 1970 is een belangrijk boek voor het vestimentair leven in Bilzen. Camiel Huysmans (1871-1968) werd geboren als Camille Hansen naar zijn moeder Catharina Hansen. Zijn natuurlijke vader was Odomar Francken, apotheker te Tongeren, die in Luik gestudeerd had⁽⁶⁾. Zijn moeder Catharina Hansen huwde Godefroid Huysmans, die hem erkende en zo werd het Camille Huysmans. Zijn moeder Catharina Hansen was de dochter van David Hansen en van Marie-Agnes Bellefontaine.

Camille Huysmans (Bilzen 1871-Antwerpen 1968) was een belangrijke nationale politicus. Hij studeerde Germaanse Filologie aan de Luikse universiteit en maakte een toponymische studie van Bilzen. Hij was een bekende socialistische flamingant, in 1910 één van de drie 'Kraaiende Hanen', die de vernederlandsing van de Gentse universiteit eisten. Hij werd burgemeester van Antwerpen, minister van openbaar onderwijs en zelfs eerste-minister.

Camille Huysmans bezocht met zijn grootmoeder Marie-Agnes Bellefontaine zijn overgrootvader 'Té' Bellefontaine. Ze namen hiervoor de trein. Overgrootvader woonde in Mal, een dorp van enkele honderden inwoners tussen Nerem, Sluizen en Millen. Het is nu een deelgemeente van Tongeren. Op de trein zag Camille Huysmans 'Boteressen', die Koeterwaals praatten. Ze gingen met grote platte manden met eieren naar de markt. Grootmoeder Marie-Agnes Bellefontaine had paraplu en korf bij. Het lemen hoevetje van 'Té' Bellefontaine lag dicht bij de taalgrens. Té was een zeer oude man, bij de 95 jaar en blind. Hij dronk dagelijks een glaasje jenever met suiker⁽⁷⁾. Het was kermis in het dorp. Er

werd vlaai gebakken en men at in de beste kamer. 'Té' Bellefontaine was soldaat van Napoleon geweest. Hij had de slag bij Moskou meegemaakt en werd met een musket aan de ogen gewond. Hij had Napoleon van ver gezien. Hij huwde zijn nicht en zette het ouderlijk bedrijf verder. Hij was burgemeester van Mal⁽⁶⁾. Er bleef een foto bewaard van het echtpaar Bellefontaine. De burgemeester van Mal droeg een lange broek, redelijk lange kamezool, een hemd met strik en een soort potsje op het hoofd. Ook van zijn dochter en schoonzoon bleven er foto's bewaard: Marie-Agnes Bellefontaine, grootmoeder van Camille Huysmans, droeg een zwarte kaphoed met binders geknoopt rond de kin en grootvader David Hansen een kamezool met brede halsboord, vest of gilet. Rond het witte hemd droeg hij een geknoopte foulard.

Té Bellefontaine, burgemeester van Mal, en zijn echtgenote

4. De Schoolstrijd 1879-1884 zorgde voor heel nieuwe kinderpakjes dankzij Catharina Hansen

De Schoolstrijd 1879-1884 was heftig in Bilzen. De gemeenteschool van Bilzen kreeg een nieuwe onderwijzer Alexander Dandoy. Camille Huysmans was 8 jaar en de enige leerling in Bilzen, een stadje van 2000 inwoners. Grootvader David Hanssen werd ondervoorzitter van de nieuwe schoolraad van de Geuzenschool⁽⁹⁾. Voorzitter was Max de Mathys op het kasteeltje in Hoeselt, een bekend liberaal⁽¹⁰⁾. De familie van Camille Huysmans bleef naar de kerk gaan. De Bellefontaines waren zeer katholiek. Maar de Deken van Bilzen begon de oorlog⁽¹¹⁾. Hij gaf het bevel aan leveranciers om geen waren aan de familie Hanssen te verkopen. Uithongeren was de boodschap⁽¹²⁾. Grootvader David Hansen stierf. Hij kon de schoolruzies niet 'afzien'. De familie was uit op wraak. Op het einde schooljaar waren er reeds 17 kinderen in de gemeenteschool van Bilzen: kinderen van staatsambtenaren (rijkswacht, spoorwegen) en protestanten⁽¹³⁾. Liberale prominenten zoals Karel Buls, Edmond Picard en Charles Graux minister van financiën, waren op jacht bij Max de Mathys en bezochten de gemeenteschool van Bilzen⁽¹⁴⁾. Karel Buls (1837-1914) was de laatste Vlaamse liberale burgemeester van Brussel

*Marie-Agnes Bellefontaine uit
Bilzen*

David Hansen uit Bilzen

en lag aan de basis van het Nederlands onderwijs in de stad en van de Koninklijk Vlaamse Schouwburg. Edmond Picard (1836-1924) was hoogleraar aan de ULB. Hij was aanvankelijk liberaal maar werd later socialist. Als socialist zetelde hij in de Senaat van 1894 tot 1908. Charles Graux (1837-1910) was liberaal minister van financiën van 1879 tot 1884.

Tot daar de politieke situatie van Bilzen, verdeeld tussen de liberalen en de katholieken. Bij de familie Hansen moest er brood op tafel komen. Catharina Hansen liet een wagen maken door een radermaker en kocht een pony. De familie zou stoffen verkopen. Men deed daarvoor een beroep op Jan Schoeps ('Tsjang'). Hij had een jonge vrouw, die herberg hield op de steenweg van Munsterbilzen. De herberg trok veel volk. Hij was tamboer-majoor geweest bij de grenadiers. Hij was 2 meter lang en viel dus op. Dus de ideale stoffenverkoper in Bilzen en omgeving⁽¹⁵⁾. De moeder van Camille Huysmans trok naar een textielfabriek in het wolcentrum Verviers. Ze kocht tegen een goedkope prijs producten met weeffouten, die op de zolder terecht gekomen waren. Ze nam een 10-tal kleermakers en naaisters in dienst voor haar winkel in Bilzen. Ze maakten daar stoffen pakjes voor kinderen onder de 10 jaar en verkocht ze voor meer dan 25 BEF⁽¹⁶⁾ (omgerekend zo'n 300 euro).

5. Niet alleen kinderpakjes, maar ook petten en rokken uit Bilzen tijdens de Schoolstrijd 1879-1884

Catharina Hansen uit Bilzen nam contact met liberale nijveraars in Ronse waar ze petten kocht, die ze in haar winkel te Bilzen verkocht. Er werkte zelfs een Ronsenaar in haar winkel.

Daarnaast begon ze in Bilzen met een weverij voor Dietse rokken. Die rokken waren onverslijtbaar, wat het platteland wou. Het waren rokken, die men kocht als jong meisje en die men nog droeg als grootmoeder. De rokken werden geweven met vlasdraad, katoendraad of woldraad, vooral 2 draden wit katoen en 3 draden gekleurde wol waren in de mode. De prijs voor een nieuwe rok lag tussen 3 en 7 BEF. In 1882 had Catharina Hansen in Bilzen 10 à 15 handwevers in dienst⁽¹⁷⁾

Noten

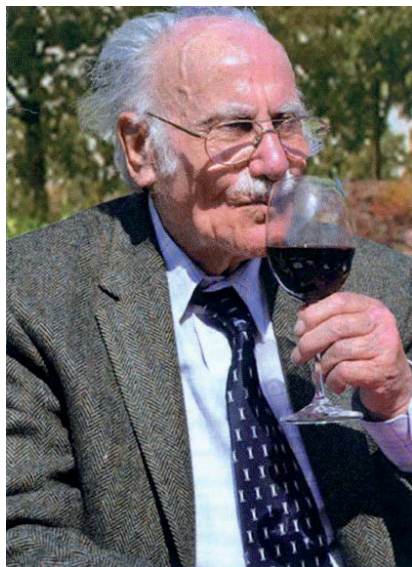
- (1) BMB, 1879, CXX, p. 1793. BMB is Bestuurlijk Memoriaal van Brabant.
- (2) H.VANNOPPEN. Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen. Leuven, 2010, p. 63-73. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Ilse Bogaerts van het Koninklijk Legermuseum.
- (3) De hoogst-interessante familie van Mgr. Rutten - Ons Volk Ontwaakt, 15 mei 1927.p. 308.
- (4) J.FRERE. Limburgsche volkskunde. Eerste reeks Hasselt, 1926, p. 60.
- (5) Met dank aan Patrick Slechten, bestuurslid van Bilisium, die ons de dialectwoorden uit Bilzen bezorgde.
- (6) H.VANNOPPEN. Op zoek naar mode en streekdracht in Limburg - De Grote Ronde, januari-maart 1996, p. 5.
C.HUYSMANS. Jeugdherinneringen. Antwerpen, 1970, p. 17.
- (7) C.HUYSMANS. O.c., p. 55.
- (8) Idem, p.57.
- (9) Idem, p. 65.
- (10) Idem, p. 67.
- (11) Idem, p. 67.
- (12) Idem, p. 69.
- (13) Idem, p. 70.
- (14) Idem, p. 70.
- (15) Idem, p. 70.
- (16) Idem, p. 74.
- (17) Idem, p. 74-75.

SPROKKELINGEN

Afscheid Pa Dree

Op zaterdag 13 februari jl. is André Pauwels, alias 'Pa Dree' stilletjes overleden.

Pa Dree stond 's morgens op en ging 's avonds slapen met bekommernis voor volkskunst. Hij stichtte de Volksdansgroep Reuzegom, een begrip in de wereld van dans, muziek en vendelspel. Reuzegom mocht in september jl. 70 kaarsjes uitblazen met een schitterende encensering van Vlaanderens rijkdom aan immaterieel cultureel erfgoed. André Pauwels stond ook mee aan de wieg van het Vlaams Dansarchief in 1964 (later Instituut voor Vlaamse Volkskunst). Hij werkte mee aan de eerste publicaties, o.a. Dansen en Volksleven in Diest, een

uitgave waarin hij een leeuwenandeel had. Dank zij Pa Dree groeiden de Paasfeesten in Leuven uit tot een internationaal volksdanstreffen voor de brede Leuvense gemeenschap. Pa Dree's liefde voor volkskunst en gemeenschapsleven ontstond in de scoutsbeweging. Kort na Wereldoorlog II was het enkel aan de moedigen gegeven om Vlaamse Volkskunst terug een plaats te geven in het openbare leven.

Pa Dree mocht 93 jaar worden. We namen afscheid van hem op 20 februari jl. in de St.-Jacobskerk in Leuven. Pa Dree, we zijn je eeuwig dankbaar voor zoveel inzet; mensen zoals jij blijven verder leven in dankbare herinnering op en rond de dansvloer. Onder jouw waakzaam oog danst Reuzegom verder en werken we in het IVV aan Vlaanderen's culturele rijkdom !

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

**Halveer de calorieën,
verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!**

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder suiker, zonder aspartaam, zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten en dansers!

**Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot.
Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be**

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee; www.stepa.be

VOLKSVERHALEN

Legende van Hakendover

Volksverhalen: wat hebben drie vrome maagden te maken met het vertrappelen van pas gezaaid graan?

Op zoek naar sagen en legenden uit de vastentijd kwam ik terecht bij enkele oude verhalen waarin buitennatuurlijke krachten en wezens een rol speelden. Dat is niet verwonderlijk want de christelijke mens ging vroeger voor zijn noden en het oplossen ervan op zoek naar krachtige remedies bij 'Gods lieve vrienden'. Onze nu al legendarische en diepchristelijke dorpsdokter Leempoels - op 1 januari wordt hij 100, zijn echtgenote zal dan 99 zijn - zei me ooit: De dokters in de omgeving waren niet mijn grootste concurrenten, wel de pastoors en de paters! Feit is dat de legendarische verhalen over wondere feiten en populaire heiligen aan de basis lagen van tradities die nu nog bestaan. Of het in de huidige moderne periode nu om honderden bedevaarders of toeristen gaat, beantwoord ik niet in dit artikeltje.

Vast staat wel dat, eens de bedevaart voorbij, de 'vrome bedevaarders' naar de dorpskom afzakken voor bier, friet en hamburgers en 'dat jongeren een lief zoeken'. Dat was vroeger zo, en dat is nu ook nog het geval. Ernest Claes beëindigt een pittig relaas van de groepsbedevaart van Zichem naar Binkom als volgt: "In een van de herbergen daaromtrent, of in een van de houten keten voor dat doel inderhaast opgetimmerd, aten wij onze boterhammen op. Dan was er nog de hoogmis, en dan... dan was het kermis te Binkom en was er de foor..."

De legende waarover ik het zal hebben gaat over Hakendover, een klein Hagelands dorpje nabij Tienen. Hakendover is een van die Vlaamse gemeenten die men associeert met datgene waardoor ze bekend geraakten. In Zichem is dat de witte, in het nabijgelegen Hoegaarden ook een witte, maar dan een gans andere... Geraardsbergen doet denken aan 'de muur', leper aan katten, en in Hakendover zijn dat rennende paarden die op paasmaandag het jeugdige graan vertrappelen.

De basis hiervoor werd gelegd door drie vrome maagden die rond 690 uit Rome in Hakendover aankwamen. Aan het woord is oud-collega Johan Dewolfs. Hij woont in Hakendover en is lid van het organisatiecomité

van de feesten die Hakendover zo bekend maken.

Deze vrouwen besloten een kerk te bouwen ter ere van de Goddelijke Zaligmaker. De door hen gekozen plaats 'Hooibout' bleek God niet welgevallig te zijn en alles wat overdag door de werklieden en steenkappers was gebouwd, werd 's nachts door Zijn engelen omvergeworpen. Een andere plaats 'Steenberg' voldeed evenmin niet aan Gods normen en ook hier braken de engelen 's nachts alles af.

De drie troosteloos geworden maagden kregen, toen de nood het hoogst was, op de 'dertiendach' (16 januari), het bezoek van een engel. Deze wees hen de plaats aan waar volgens God de kerk moest gebouwd worden. Het had die dag hard gevroren en gesneeuwd. Rondom de plaats die de engel aanwees, zagen de drie maagden een zijden draad gespannen waarbinnen het gras en de kruiden in volle groei en bloei stonden. Op de plaats waar nu het hoogaltaar van de kerk staat, zagen zij een struik 'spikdoorn' (een meidoorn), waarin engelen 'als vogeltjes zongen'. Een raaf droeg in zijn klauw een papier waarop stond dat dit de plaats was door God uitverkoren.

Voor de bouw werden 12 arbeiders aangeworven. Zolang de bouw van de kerk duurde, waren zij overdag echter met dertien.

Bij het middagmaal en de uitbetaling verschenen er telkens slechts twaalf. De dertiende arbeider was de Zaligmaker zelf.

Eens de bouw van de kerk voltooid, werd zij door God zelf gewijd. 'Deze plaats wijd Ik in Mijn naam, zodat ze verder door niemand anders moet gewijd worden.'

Toen twee bisschoppen later de kerk wilden wijden, werd de ene plots blind en de andere lam. Maar ze toonden berouw zodat God hen vergiffenis schonk en hen genas.

Van deze stichtingslegende zijn geen geschriften terug te vinden. Men denkt zelfs dat het oudste gedeelte van de kerk, de Romaanse toren en de zuidelijke kruisbeek, pas gebouwd werd in de twaalfde eeuw.

‘Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er op die plaats al geen kerk stond,’ gaat Johan verder. ‘Trouwens, de geschiedenis van de bouw van de kerk staat gebeiteld in een mooi houten retabel uit 1405.’

Hakendover is al sinds de middeleeuwen een bedevaartsoord. Samen met de bouw van de kerk zijn er drie elementen die centraal staan in de vieringen. Aarde, water, spikdoorn. ‘Zou dit niet wijzen op een vruchtbaarheidsritus die al heel lang bestond?’ vraagt Johan zich af. Ik kan niet anders dan dit beamen. Nu nemen de bedevaarders nog altijd gewijde aarde mee, gewijd water uit de Salvatorbron, en ook nog takjes van de spikdoorn, die gemengd worden met stro. Dit alles biedt een bescherming tegen ziektes voor mens en dier en verhoogt de kans op een goede oogst.

Aarde, water en spikdoorn staan dan ook centraal in de drie activiteiten waarvoor Hakendover gekend is. Er is de dertienmaalbedevaart, de processie met de paardengalop op paasmaandag en de wijding van het water op Hemelvaartsdag.

De dertienmaalbedevaart wordt gehouden op 16 en 17 januari. De bedevaarders leggen de weg tussen de kerk van de Goddelijke Zaligmaker in Hakendover en de Onze-Lieve-Vrouw-Ten-Steenkapel in Grim dertienmaal af.

‘Waarom die kapel in Grimde?’ wil ik weten. Het antwoord is logisch: hier zouden de drie maagden begraven liggen.

Dit jaar vertrokken een goede driehonderd deelnemers voor deze ‘marathontocht’ van 40 km. Door een wit sneeuwtapijt. ‘Allemaal bedevaarders?’ vraag ik me af. Het antwoord is ook hier logisch. Er zijn bedevaarders bij, maar ook sportieve wandelaars die dit als training zien voor de dodentocht of voor de lange tocht naar Compostela. Johan raadt me aan de website van Rob-TV te bekijken. Kijk ook maar eens op: wat een weekend:dertienmaal-Hakendover/ROB.tv en dan www.robtv/nieuws/tien/wat-een-weekend-dertienmaal-hakendover.

De tweede maar meest bekende activiteit gebeurt op paasmaandag. Na de eucharistieviering van 10 uur trekt de beroemde paardenprocessie van de kerk naar de Tiense Berg. Op de top van deze heuvel worden de velden, bedevaarders, ruiters en paarden gezegend. Dan galopperen de paarden driemaal rond de bedevaarders waarna de processie terugkeert

naar de kerk. Hier krijgen de deelnemende ruiters en paarden nog een aparte individuele zegen.

Mijn kleinkinderen, die in Tienen wonen, kijken elk jaar uit naar die paardengalop. Keicool, keimooi, schrikaanjagend... Ze zijn ook steeds verbaasd dat die paarden zomaar over het land mogen lopen. Dat mogen ze van hun grootva niet doen in zijn moestuin. Leg hen dan maar uit dat in Hakendover de oogst niet vernietigd wordt, maar dit wel nodig heeft om groter en rijker te worden. Ik wacht nog steeds op hun reactie: als onze papa een paard koopt, mag dat dan? Ik vertel er dan niet bij dat er eens een boer was die verbood dat de paarden over zijn land liepen. Hij werd gestraft want dat jaar mislukte zijn oogst.

Deze eeuwenoude traditie blijft een groeiend succes kennen. Het aantal paarden vermindert wel - toch nog altijd 200 - maar het aantal toeschouwers groeit steeds en schommelt nu afhankelijk van het weer tussen 15.000 en 20.000.

Merkwaardig: Heel wat bedevaarders komen sinds 1890 uit Nederland Hakendover als bedevaartplaats bezoeken. Het zijn broederschappen uit Breda, Tilburg en de Meierij-(Schijndel). In die periode waren processies in Nederland verboden. Omdat Hakendover één van de weinige parochies in België is waar de kerk niet zomaar aan een heilige gewijd is, maar naar de Christus, de Goddelijke Zaligmaker, wordt genoemd, wensten zij aan te sluiten bij deze eeuwenoude processie. Vorig jaar vierde de broederschap van Breda zo haar 125ste bedevaart naar Hakendover en de broederschap van de Meierij haar 80ste.

Johan Dewolfs vertelt enthousiast over de processie, zijn dorp en zijn geschiedenis. Het retabel en de stichting van de kerk wordt nu 'levend' uitgebeeld in de processie. Dit helpt zeker bij het in stand houden en verspreiden van dit culturele erfgoed. Zijn werk bij de bank in het achterhoofd associeer je niet zo dadelijk met een bewaarder van cultureel erfgoed. Maar bij het organiseren van de paasprocessie, de contacten met de overheid, de veiligheidsdiensten, medische diensten, het publiek, de pers... komt zijn praktische ervaring zeker tot zijn recht.

Het schemert reeds als ik Hakendover verlaat. Nu is het nog een van die kleine, rustige Hagelandse dorpjes. Met Pasen zal dat gans anders zijn.

Johan

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 40 - nummer 1 - maart 2016

Aan dit nummer werkten mee:

Philip Bogman, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt, Machteld Van Den Bossche en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Pracht en Pijn	1
WERKING IVV - Kinder-Dans&Doe-Dag	3
Klein Onderhoud	5
Materiaalbank.	7
Werkgroep Archiveren	8
VERSLAGEN - De Jovolka Vendeliërs trokken naar Ecuador.	9
Volkskunstgroep De Kegelaar 50 Jaar Jong	13
Den Dries 40 Jaar	15
Walmke Brand	17
AANKONDIGINGEN - Kalender - Feesten en Festivals	19
Kalender - Volksdansbals.	19
Aperitiefconcerten Jan en Alleman	20
Europeade 2016	20
Feest van de Folk.	21
Tiroler Freundefest	22
INTERVIEW - Een gesprek met Martine Netens over kinderdansen.	23
PUBLICATIES - Digitaal aanbod	25
ADVERTENTIE	26
STREEKDRACHTEN - Haspengouw vestimentair anders bekeken	27
SPROKKELINGEN - Afscheid Pa Dree	33
ADVERTENTIE	34
VOLKSVERHALEN - Legende van Hakendover	35
UNESCO	40
COLOFON.	40